

בשמם — ולא היא. השטרות מתקופת המשנה מתחלקים לשני סוגים: שטר של התחייבות, שדינו כדין שטר בן־ימינו, ושטר של עדות, שאינו בעצם אלא זכרון־דברים. השטרות שלנו הם מן הסוג השני, ולכן „על־נפשיה" בא לציין את אחד הצדדים, כלומר את בעלי־הדבר עצמו, בעוד ש„שהד" או סתם „עד" מציין את העדים שאינם נוגעים בדבר אלא רק מאשרים בחתימת־ידם את זכרון־הדברים. בסיפוס נוכל לאמור שלולא ידענו מיהו בר־כוכבא ולא שמענו דבר על המרד שלו ממקורות אחרים הרי שמן התעודות שלנו לא היינו יכולים לדעת אפילו שהיה מרד בכלל. כך אפוא מצויות עכשיו בדינו באמת שתי חטיבות שונות של ידיעות הנוגעות לימי בר־כוכבא, ורק לעתים רחוקות משלי־מות השתים אחת את רעותה.

ב. ח.

פועלים וארגונים

הנחשולים האדירים של ההגירה היהודית ממזרח אירופה וממרכזה בדורות האחרונים הוטלו, כידוע, בעיקר עצמתם אל חופיהן של מדינות אמריקה, ועד לנצחונה של מדיניות ה„סטופ־אימיגריישן" בארה"ב לא לחכו את חופי הלבנט אלא בשיעור מבור־טל. יש אפשרויות נרחבות לניחושם מה היתה התפתחותה של „צרת היהודים", על ביטוייה הרעיוניים והארגוניים, בהקף אירופי וכלל־עולמי מאז 1920, ומה היה קורה באותה תקופה במזרח התיכון, ובארץ־ישראל בפרט, לולא נעלו מאז למעשה בפני הגירה יהודית נמשכת שעריהן של ארצות־הברית ועוד מדינות — אבל זוהי פרשה לחוד. המעניין לצורך דיוננו כאן הוא העובדה שאם במסגרת הנדידה היהודית העצומה של שלהי המאה שעברו היתה התנועה „ציונה" בחזקת קילוח דק מן הדק, נטול־ערך ביחס לתהליך הדמוגרפי הכללי, הנה לגבי המחור־זות העותומניים בשטח המכונה ארץ־ישראל היתה זו מלכתחילה תופעה נכבדה, מהפכנית למדי במשמעותה. עובדה ידועה אולי פחות

נתברר יותר מתוך הפרטים החדשים, אם נתעלם מאותו רמז מעורפל בנוסח „אללי, שהגואין קרבים".

הסיבה היא אולי שהתעודות החדשות נוגעות רק בקטע צר מאד של המאורעות. מי שהיה מתעלם מן הלקח הזה ומנסה לאנוס את הפרטים הזעירים ולסחוט מהם כל אפשרות של הכללה, הזקה עליו שהיה נתפס לשטר־חיות. ד"ר אברמסקי התחמק מן השטחיות הזאת. הוא בחר לחלק את החומר שלפניו לשני חלקים נפרדים ובכך נשמר לפחות מאותו חטא מיתודי צפוי־מראש, שבעלי־מחקרים ראשונים נוחים להיתפס לו.

עם כל זאת לא נוכל שלא למנות בו כמה סרכות קטנות. מן המכתב ליהושע בן־גלגילה, שבו מתבקש זה האחרון להמציא מזונות למחנהו של בר־כוכבא, אומר המחבר ללמוד שמורדות השפלה כבר לא היו אותה שעה בידי הלוחמים — שלולא כן לא היה בר־כוכבא פונה לסיפוק מזונותיו דווקא אל מפקד השורר באזור המדבר. הרי זה בדיוק מה שאסור ללמוד ממכתב זה. ארכיון מדבר יהודה איננו הארכיון של כל המרד אלא רק של קטע קטן ממנו. במקרה נשתמרה רק פקודת בר־כוכבא לאזור המדבר, ואילו מכתביו לאזור השפלה אבדו — אך מכאן ועד המסקנה שלא היו קיימים כלל עדיין רבה הדרך. דבר אחר הוא מקום מושבו של יהושע בן־גלגילה. לדעת ד"ר אברמסקי מקום מושבו איננו ידוע, ועם זאת נראה כי ישב בהירודיון. כלל התעודות שנמצאו במורבעת הן הארכיון של הירודיון, ממש כשם שתעודות נחל־חבר הן חלק מן הארץ־כיון של עין־גדי. בתוך התעודות של מורבעת נזכר בפירוש „המחנה שישב בהי־רוס", ויהושע בן־גלגילה נקרא שם בתעודה אחרת בשם „ריש מחניה". הקשר בין שני ה„מחנות" הללו הוא ברור, בפרט אם נתן דעתנו על כך שבכל מערה או קבוצת מערות הסתתרו פליטים בני עיר אחת בלבד. ענין אחרון הוא המונח „על נפשיה", המופיע בצד חתימות רבות בשולי התעודות. ד"ר אברמסקי מפרש מונח זה כציון לאלה שחתמו בעצמם, בניגוד לאלה שאחרים חתמו

כלליות יותר המציינות אותו קסע-בראשית בקורות ההתישבות החדשה בארץ, הגם שהן חשובות בלי ספק לעניינו, בין כרקע בין כהשלמה. לפי הרגשתנו יש משהו מלאכותי בבנייה זו של „היסטוריה פועלית“ מתוך החומר המועט שנשתמר מן הימים ההם, ואף-על-פי-כן יש לברך על הנסיון לפי שבהכרח הוא נמצא מסייע לקרב אל השכל ואל הלב גילויים כבדי-משקל יותר משחר התחדשותה של הארץ הזאת.

משה ברסלבסקי איש-לבב היה וחרוץ היה במלאכתו ובשתי-התעניינותו עדר מתוך אהבה ובקיאיות כאחת. אף-על-פי-כן חוקר אקדמי לא היה ולא התימר להיות וחיבורו זה נמצא אולי מבטיח יותר ממה שהוא מקיים. עם זאת עשה בכך עבודה חלוצית כמעט, המטעימה את הצורך במפעל מקיף ויסודי, שהוא בלי ספק למעלה מכוחם של יחיד, או יחידים — כתיבת ההיסטוריה של ארץ-ישראל בדורות האחרונים.

היא שמספר היהודים שהגיעו בשנים ההן אל חוף יפו עלה פי-כמה-יוכמה על מספרם של אלה שנושבו בארץ למעשה, וכי מתוך המיעוט של הנשארים השתתף רק מיעוט-שבמיעוט בייסודן של המושבות החקלאיות הראשונות, בין של הבילויים בין של זול-תם, ואילו הרוב הגדול השתקעו ביישובים עירוניים או שהיו נעים-דוגדים בין המושבות כפועלים חקלאיים, קשירים, זעומי-שכר ועמלים בפרך.

אכן, עובדה זו עדיין אינה מניחה מקום רב לדבר על „ארגונים פועליים“ בתקופה שקד-מה לזו המכונה „העליה השנייה“, ארגונים שהם לכאורה נושא ספרו האחרון של מ. ברסלבסקי המנוח. התעודות והידיעות הממ-שיות דלות הן ביותר, כפי הנראה, חלקים גדולים מן הספר עוסקים אפוא בתופעות

• משה ברסלבסקי: פועלים וארגוניהם בעליה הראשונה; הוצאת הקיבוץ המאוחד, 1961; עמ' 240 (כולל פירוט מקורות, הערות ביבליוגרפיות ומפתחות).

א. ר.

חודש: ניסן
מזל: עלה
בנק: בנק לאומי לישראל בע"מ

בנק לאומי

לישראל בע"מ

חודש ניסן, חודש הפסח, עומד במזל עלה. מה היה מחירו של עלה בימים ההם לא ידוע לנו, אך יש להניח כי עלה יותר מגזי אחד - הרגדי-שמחירו היה 2 זוזים. מאז השתנו המחירים-ועולם הנשפים נעשה מסובך יותר. כיום דרושה מומחיות רבה כדי לדעת מה לעשות בכסף וכיצד להשקיעו.

הבנק עומד לשרותך בעצתו השקולה ובנסיונו הרב.

הבנק הצועד עם הזמן